

Рецензия

От: професор Георги Фотев Георгиев, доктор на философските науки: Нов български университет.

Относно: научно-преподавателските постижения на доцент Мартин Стефанов Канушев, доктор по социология, участник в обявения от Нов български университет в Държавен вестник, брой 10 от 30 януари 2018 г. конкурс за професор в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, за нуждите на департамент по *Философия и социология* на НБУ.

Единствен участник в обявения от НБУ конкурс за професор в Департамента по философия и социология, който е с ясно определен социологически профил, е доцент, д-р Мартин Стефанов Канушев. Името е добре познато и авторитетно не само в НБУ, СУ „Св. Климент Охридски“, сред социолозите в други университети, в БАН и националната социологическа общност. Познавам от студентската скамейка и отблизо цялото научното развитие, творческо израстване и личността на Мартин Канушев, убеден съм предварително в неговите достойнства да заеме академичната длъжност професор в НБУ, но с подобаваща методична аргументация ще убедя почитаемото Научно жури и университетските власти за пледираната най-висока университетска научна и преподавателска длъжност.

Мартин Стефанов Канушев е роден на 9 август 1966 г. в гр. София. Средното си образование получава в гр. Велико Търново. Не бих казал, че е галеник на съдбата, но не мога да не изтъкна, че като личност с призвание, дарба и характер той израства като прекрасна личност, колега на който може да се разчита и учен, за който интелектуалната честност е висша добродетел. Като студент по социология в СУ „Св. Климент Охридски“ Мартин Канушев, който не обича да се самоизтъква, е един от най-добрите студенти. Но той не е само отличен студент, защото в отношението му към социологията се разпознава и неговото призвание. Канушев става доктор по социология в Института по социология на БАН, в едно време, когато този институт е завидна научна среда, където царят най-високи академични критерии и стандарти. Не е дошло още времето да се оценява това

време на социологията в България. Докторска дисертация “Престъпление, престъпност, наказание: социологическо изследване на съдебния процес” е знака, който по-късно се рачита като начало на голяма индивидуална изследователска програма на д-р Канушев. Научните постижения се обуславят от необходимата специализация, както ни е казал Вебер и д-р Мартин Канушев върви по такъв път. Но думата специализация има и един друг смисъл: усвояване на авангарден научно изследователски опит, което е характерно за късно модерните условия за индивидуалното научно израстване в демократините общества. Благоприятните условия в България настъпиха след колапса на тоталитарно-комунистическата система. При комунистическия режим специализациите бяха строго контролирани. Поколението на Канушев има шанса да се възползва от изобилието от възможности за специализация, но индивидуалният успех се заслужава на основата на качествата на учените, по правило от по-младите изследователи. Д-р Канушев е спечелил и реализирал десет по-продължителни или сравнително по-краткотрайни специализации в много престижни университети и академични центрове. Специализациите са добре описани в приложен документ и не е нужно и възможно да се спирам по-подробно. Без да степенувам местата по значение бих отбелязал специализациите: 1995 – 1996 в Прага, Изследователска тема: “Националната идентичност в ситуация на преход – исторически ресурси”; 2000 – 2001 в София-Париж, Франция; 2003 -Холандски институт за академични изследвания в хуманитарните и социалните науки, Васенаар, Холандия; 2004 –Институт за академични изследвания на науката, технологиите и обществото, Грац, Австрия; 2006 –Факултет по социология, Университета на град Касел, Германия; 2006 – Център за икономически и социални аспекти на геномиката, Университет на град Ланкастър, Великобритания; 2007 –Висше училище за социални науки, Париж, Франция и др.

Д-р Мартин Канушев се хабилитира пре 2007 г. в Института по социология на БАН, а от 2009 г. е доцент по социология в Департамент „Философия и социология” на Нов български университет и е един от основните строители на програма социология на този департамент. Той е ръководител на Департамент „Философия и социология” на Нов

български университет (2014 – 2016). Присъщата му кооперативност в работата се изразява в самонатоваване и в случая това не е комплимент, а по-скоро нещо като укор. Департамента и програмата социология имаха години на подем с привличане на студенти, но в последните години състоянието е съвсем незавидно, вината за което не е само на доц. Канушев, но не може да се правим и на расеяни пред нелицеприятните факти.

Доц. Канушев е плодовит учен, автор е на голям брой научни публикации, статии, студии, монографии, на множество рецензии, съставител на сборници, член на редколегии на престижни списания, участник и ръководител на изследователски проекти. Един проблемно-тематичен кръг на неговите трудове бих обозначил като историческа социология, каквито са статиите „Историята като поле на социален конфликт“, „Мястото на биографията в историческия разказ“, „Етнометодологически поглед към историческия дискурс, (в съавторство)“, „Граници и договори в новата българска история“, „Войните в новата българска история“, „Българската история в контекста на балканските държавни взаимодействия“, (в съавторство) и др. Основните и последователно разработвани теми и проблеми, които имах предвид, изтъквайки единната научно-изследователска програма на Канушев, са социалните патологии като състояния и процеси, нормативните аспекти на социалния живот и нормализацията от социологическа гледна точка, ключови въпроси на социология на правото и основни фокуси като социология на педогогията и т.н. Тази основна и последователна изследователска ориентация и програма е така да се каже подпомогната и в известен смисъл осигурена от изследователските интереси и научни трудове, които обозначах като мотиви на историческата социология. По същият начин третирам и публикации, които вети сами по себе си изглеждат като „инцидентни“ или тематично различни. Например, непретенциозната публикация „Експертно знание и обществено мнение“, =Символна топология на Балканите“ (в съавторство), „Българската политика през призмата на общественото мнение“, (в съавторство), „Социално междувреме и политическа рационалност: към социология на управляемостта“, „Чужденецът – една радикална метаморфоза (Бележки върху фигурата на бежанеца през XX-ти век)“, „Социалното инженерство – социологически ключ за разбиране на (българския) комунизъм“,

„Социалната (не)съизмеримост между тоталитарна и антидемократичната пропаганда? и др.

С изследванията си върху феномена корупция доц. Канушев е в орбитата на главната си индивидуална изследователска програма. Тук не е възможен, а в известен смисъл не и необходим, обстоен анализ на съответната научна продукция. При очертаване на науните приноси и постижения на участника в конкурса ще изразя отношение и оенка по въпроса. Разбира се, феноменът корупция е в най-тясна връзка и се включва в социалните патологии и полетата на необходимите наказателни практики.

В обсега на изследователските интереси и публикации на доц. Канушев, отнасящи се до нормите, патологиите и практиките на норалиация влиянието на Фуко е съвсем отчетливо и дори обсебващо. Импонира ми настойивия стремеж да се проникне в мисловните дълбините на този голям мислител, но повече подхожда да се каже изследовател, защото Фуко не се блазни от спекулативното мислене, а изпитва неистово влечение към това, което бих обозначил като първична реалност като не мога да намеря друг по-подходящ термин. Хусерл, както е известно, открива поврата към нещата, но Фуко постига това, което първопроходеца неуспява. Но Хусерл и особено Фуко страда от тежки предразсъдъци към социологията, която се чудя защо свързват с лошите примери. Вярно е, че учителя по социология в университета на Фуко е скучния Жорж Дави, но това обяснение не е оправдание. Правя отклонението, защото ме интересува Канушев, който няма защо да върви сред едни, божем, много срамежливи социолози. Автентичната социология, тоест социологията в своите иманентни граници е велика наука.

Обръщам внимание на публикаии на М. Канушев като: „Психиатрична експертиза и девиантно поведение: към археологията на съдебно-медицинската власт“, „Модерният затвор – условия за възможност и принципи на съществуване“, „Биополитика и човешки права: към генеалогията на проблемът за евтаназията“. „Право и психиатрия: относно проблема за формите на медикализация на престъплението“, „Социалното конструиране на девиантния субект“, „Биополитика и суверенност: към въпроса за границите на юридическата рационалност“ и др., които няма възможност да бъдат изрично посочени, но всеки непредубеден научен съдник би оценил високо и дори по-високо от посочените в настоящата рецензия трудове, които естествено са надлежно приложени към документацията за участието в Конкурса.

Опус магнус на доц. Канушев е тритомното съчинение *Историческа социология на наказателните политики в България*. Първият том е изследване на изследването има за предмет престъпността в условията на формирането и конституирането на българската национална държава, от една страна, и в същото време изграждането и структуризацията на националното общество като авторът си служи и с концептуалния персонаж на така нар. „престъпния човек“. В социологическа перспектива се анализира наказателната власт като във фокуса на вниманието са полярностите на право и репресия, закон и терор, забрана и съпротива, легално правосъдие и извънредни съдилища, кодифицирани наказания и мерки за сигурност, легитимно и нелегитимно насилие, затвор и лагер. Във всеки случай е концептуално осмислената перспектива на историческата социология, която дава възможност за специфициране, допълване и пренареждане на концептуалния социологически инструментариум. Това постижение е видно, когато Вторият том на съчинението *Наказателните практики на комунистическия режим* се съпостави с първия том, съпоставка, която дава възможност да се видят отчетливо несъизмеримости. Третият том е все още непубликуван, но в дадения случай дори само неговата идея дава възможност за разбиране на монументалното съчинение като цяло. Неговото заглавие е *Наказателните стратегии в отвореното общество*.

В изпълнение на изискванията на научния законодател доц. М. Канушев представя в систематичен вид и дефинитивно научните приноси в своите трудове. Първите въпроси на които е длъжен да отговори по недвусмислен начин официалният рецензент е за автентичността на формулираните в **Самооценка** научни приноси и дали те наистина се съдържат в трудовете на участника в конкурса. Моите отговори, основани на проучването на трудовете, с които доц. Канушев участва в конкурса за професор, са недвусмислено положителни. Вероятно, за да избегне схематичност и впечатление за декларативност на формулировките, което се среща твърде често, доц. Канушев се впуска в твърде пространни експозиции, което е за сметка на ясно открояване на даден научен принос. Не оспорвам по същество изтъкнатите приноси и естествено е припокриването на посочените от мен приноси с тези на автора.

Социологията не е формална наука или естествена наука и научните приноси в науки като социологията отговарят на различни научни стандарти и критерии. Историческата социология на престъпността и наказателните практики в България, разграничени в три епохални поврата на: а) строителство и нелинейно развитие на

българското национално общество и модерна/национална държава; б) насилствена реализация на комунистическата утопия като тоталитарна система; в) пост-комунистическо и демократично развитие на българското общество и демократичната и правова държава като се използва полярната противоположност на тоталитаризма удачното понятие отворено общество, което се вписва в условията на късно модерната епоха и безпрецедентния процес на глобализация. Главната изследователска програма, термин, употребяван и от Канушев, е научен принос в националната социология и тъкмо в това си определение е принос в съвременната социология изобщо. Имам повод в настоящата рецензия да лансирам моята теза за научен принос в науки като социологията. Подобен научен принос е по своята форма контекстуален универсализъм. Разбирането е валидно с още по-голяма сила в историческата социология.

Значим научен принос е очертаването и проблематизирането на несъизмеримостите между третирането на престъпността, от една страна, и наказателните практики, от друга страна, между принципно различни обществени системи и държавни устройства. Би могло да се прибегва до конструиране на идеални типове, но не бих си позволил да искам от автора да се впуска в парадигамални поврати.

Висока оценка заслужава научният принос в трудовете на доц. Канушев, който той обозначава като **аналитиката на упражняването на наказателната власт в българското общество**, която се *разгръща чрез взаимно противопоставяне, допълване и заличаване на два полюса: право и репресия, закон и терор, забрана и съпротива, легално правосъдие и извънредни съдилища, кодифицирани наказания и мерки за сигурност, легитимно и нелегитимно насилие, затвор и лагер.*

Мащабното изследване **Историческа социология на наказателните политики в България**, другите публикации с които участва в конкурса и оригиналните научни приноси, които посочих и които са формулирал в Самооценката на участника в конкурса определят облика на утвърден учен със свое забележимо място в съвременната социология в България. Доцентът изобщо познава задълбочено **установените** и претендиращите за такива знания в една научна дисциплина, притежава компетентностите и способностите да **пре-подава** знания, да развива способности и обогатява компетентностите на студентите. Професорът обаче надраства конвенционалните разбирания в една наука и има свой принос в дадената наука, от него с основание се очаква да поставя нови проблеми, да дава решения на съществуващи

задачи и т.н. Доц. М. Канушев демонстрира такова присъствие в социологията и зарежда със своите научни постижения, с приносите си в социологията, с трудовете си преподавателската си дейност, която води в НБУ.

Документацията, която участника в конкурса за професор, отнасяща се до неговата преподавателска дейност, прилага респектира като обеми и качествени показатели. Не е необходимо да се впускам в описание и по-подробен анализ на дадености, които са очевидни и не би могло да бъдат оспорени. Нивото на доцент е надхвърлено и не може да става дума за обосноваване на очаквания. Имаме налице дадености. Никак не е случайно уважението, което доц. Мартин Канушев има от страна на своите колеги, от преподавателската общност на НБУ и от преподавателите по социология в другите български университети. Той е ценен и обичан от студентите преподавател. Той е модерен. Той е посветен. Той е призван. Многобройните специализации в чуждестранни университети, за които вече стана дума, са му дали възможност да натрупа и напредничав преподавателски опит, бе който в авангарден университет като НБУ нещата не вървят.

НБУ има нужда от ново професорско попълнение в социологията. Факт е, че специалност социологията в НБУ се намира в тежко състояние. Искам да заявя в заключението на моята рецензия, че очаквам от новоназначения, в което съм убеден, професор по социологията да погледне на заслуженото **признанието** като нов и голям дълг. Иначе, припомням, че суетата е вятър работа. Това са разбрали проникателните преди седем хиляди години, а нали всеки от нас в т.ч. участникът в конкурса за професор, когато обсъждаме, знаем добре за какво става дума..

Както повелява законът и научната съвест ще бъде недвусмислен в заключението на рецензията си. Имам всички основания върху солидна аргументация да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да гласуват единодушно с ДА за присъждане на академичната длъжност професор на доцент, доктор по социология Мартин Стефанов Канушев. Признат учен, видна фигура в националната социология и прекрасна личност получава заслужено признание, което ни изпълва с интелектуално удовлетворение и радост.

Май-юни 2018

София

проф. Георги Фотев

